

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN VERGİ BİLİNÇ DÜZEYLERİNİN ve FATURA DUYARLILIKLARININ ÖLÇÜLMESİ

Emin BARLAS* - Gökhan GÜNEY**

Öz

Günümüzde sürekli bir biçimde artan kamu harcamaları, bu harcamaların yapılması için gerekli olan vergileri devletler açısından daha da önemli hale getirmektedir. Söz konusu vergi gelirlerinin sağlanması hususunda sadece siyasilere değil toplumu oluşturan bütün bireylere önemli görevler düşmektedir. Öyle ki sadece siyasi kesimin vergi bilincinin oluşturulması ve artırılması, artan kamu harcamalarının finansmanı için yeterli olmayacaktır. Bu sebeple bir toplumun topyekün olarak vergi bilincine sahip olması gerekmektedir. Böylelikle kamu harcamaları için gerekli olan yeterli vergi hasılatı sağlanabilecek ve gerekli kamusal faaliyetler yerine getirilebilecektir. Bilhassa toplumlar içerisinde genç ve öğrenci kesiminin vergi bilinç düzeyleri, fiş/fatura alımına yönelik duyarlılıkları, söz konusu toplumun ekonomik ve mali anlamda geleceğini yansıtan bir ayna niteliğindedir. Gençlerin söz konusu bilinçlerinin araştırılması ve ülke adına alınacak karar ve politikalarda bu veriler ışığında hareket edilmesi kamunun etkinliği için gereklidir. Bu amaçla Gaziosmanpaşa Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi son sınıf öğrencilerinin vergi bilinç düzeyleri fiş/fatura alımıyla ilgili duyarlılıkları araştırma konusu seçilmiştir. Araştırmanın verileri anket yöntemiyle 290 öğrenciden derlenmiştir. Çalışmada faktör analizi, Tek-yönlü ANOVA ve bağımsız örneklem t testlerinden yararlanılmıştır. Araştırma sonuçları göre maliye bölümünde eğitim gören öğrencilerin iktisat ve işletme bölümlerinde eğitim gören öğrencilere daha yüksek bir vergi bilinci düzeyine ve fatura duyarlılığına sahip oldukları tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler Vergi Bilinci, Fiş/Fatura Duyarlılığı.

MEASURING LEVEL OF THE TAX CONSCIOUSNESS AND VOUCHER SENSITIVITY OF UNIVERSITY STUDENTS

Abstract

Nowadays, constantly increasing public expenditure makes more important the

* Yrd.Doç.Dr. Gaziosmanpaşa Üniversitesi Maliye Bölümü, e-mail: emin.barlas@gop.edu.tr
ORCID: 0000-0002-2900-9055

** Gaziosmanpaşa Üniversitesi SBE Maliye Anabilim Dalı e-mail: gokhangny38@gmail.com
ORCID: 0000-0003-3537-5278

taxes which necessary for the public expenditure in terms of government. At the point of providing these tax revenues there are important tasks not only for politicians but also for all individuals who creating the community. So, only providing and increasing of tax consciousness of politicians is will not be adequate for rising public expenditure. Therefore, a society totally should have tax consciousness. Thus, tax revenues which required for public expenses can be obtained and necessary public activities can be executed. Particularly, tax consciousness and sensitivity of getting voucher and invoice of youths and pupils in the community is like a mirror which reflects economical and financial future of the society. To research the consciousness of youths and acting for decision and policies about country in the light of the data is required for public efficiency. For this purpose, consciousness about receiving vouch/invoice and tax consciousness of senior students of Gaziosmanpaşa University Faculty of Economics and Administrative Sciences were investigated. A total of 290 students were surveyed using questionnaire survey. Factor analysis, One-way ANOVA and independent sample t tests were used in the study. According to results of the research, it is identified that pupils who study at department of public finance has higher level of tax consciousness and sensitivities of getting receipt than pupils who study at department of economics and business management relatively.

Key Words: Tax Consciousness, Sensitivity of Voucher/Invoice.

GİRİŞ

Vergi, kamusal mal ve hizmetlerin sağlanmasında finansman kaynağı olarak üstlendiği rol ve kesin bir gelir kaynağı olması sebebiyle devletler için büyük bir öneme sahiptir. Benjamin Franklin'in de dediği gibi "Bu dünyada ölüm ve vergiler dışında hiçbir şey kesin değildir". Ayrıca vergiler bir maliye politikası aracı olması hasebiyle de büyük önem arz etmektedir. Bu yüzden devletler için hem araç hem finansman kaynağı olan vergilerin göz ardı edilmesi düşünülemez. Aksine etkin bir vergilemeyle optimum bir vergi hasılatının sağlanması, söz konusu kamusal faaliyetlerin gerçekleştirilebilmesi hatta devlet sürekliliğinin sağlanması açısından esastır. Optimum vergi hasılatının sağlanamaması durumu ise devletlerin iç veya dış borçlanmaya başvurmasına sebep olabilmektedir. Bu sebeple vergilerin optimum düzeyde sağlanması konusu ülkeler adına hayati önem taşımaktadır.

Vatandaşların fiş/fatura alma duyarlılığına ve vergi bilincine sahip olmaları, gerek kamusal faaliyetlerin sağlanması için gerekli olan yeterli vergi hasılatının

Üniversite Öğrencilerinin Vergi Bilinç Düzeylerinin ve Fatura Duyarlılıklarının Ölçülmesi

sağlanmasında gerek söz konusu vergi hasılatının sağlanmasında görev alan ilgili kurum ve kuruluşların iş yüklerinin azaltılmasında Önemli bir etkindir. Diğer yandan toplumların istikbalinin göstergesi ve gelecekteki yöneticileri konumunda olan genç öğrenci kitlesinin vergi bilincinin oluşturulması ve artırılması söz konusu toplumlar için önem arz etmektedir.

VUK'a göre fiş veya fatura; Satılan emtia veya yapılan iş karşılığında müşterinin borçlandığı meblağı göstermek üzere emtiayı satan veya işi yapan tüccar tarafından müşteriye verilen ticari vesikadır.

Fiş/fatura alımı bir taraftan ülke kalkınmasının altyapısını oluştururken diğer taraftan kamusal finansmanın temin edilmesinde, rekabetçi piyasa sisteminde haksızlığı önlemekte hayati rol üstlenmektedir. Toplumsal refah açısından vergilerin ödenmesini sağlamak ve söz konusu vergiler yoluyla üretilen kamusal mallar sayesinde zengin kesim ile yoksul kesim arasındaki refah transferini yani gelir dağılımında adaletin tesisine katkı sağlamaktadır. Diğer yandan ticari hayatın güven ve düzenini sağlamak ve muhasebe kayıtları için esas olan belgeleri teşkil etmektedir. Ayrıca vergi düzeninin sağlanması yoluyla da vergi kayıp ve kaçaklarının önlenmesine fayda sağlamaktadır (Özdemir ve Ayvalı, 2007:53-54).

1. Vergi Bilinci

Bilinç ya da farkındalık, gerçeği anlama, gerçeğe tepki verme ya da ona cevap verme konusundaki insani unsurdur. Farkındalık; insanların kendi bilincini, kendi akranını, geçmiş ve gelecekteki olasılıklarını içermesidir. Vergilendirme kamusal bilinci, yapılan vergi toplanmasında mükelleflerin dezavantajlı olmamaları ve bu zorunluluğu hissetmedikleri için vergi ödemeyi istemeleri anlamına gelir. Bununla birlikte, vergi bilinci, çoğunlukla toplumdaki vergi toplamak için bir engel veya sorun oluşturmaktadır. Birçok insan, ödemekte oldukları vergiye yönelik tazminatın somut şeklini bilmemektedir (Kamil, 2015:106).

Her şeyden önce vergi bilinci kavramının kendisi belirsizdir. Vergilendirme literatüründe , "vergi bilinci" terimi genelde vergi yükümlülüklerinin uygulanmasına halkın yanıtını belirtir. Vergi bilinci "vergi mükelleflerinin hem rızaları, dirençleri ve uyumluluk yapıları hem de ekonomik motivasyonun bütün kompleksi yönündeki vergi önlemlerinin etkileri üzerinde verilen yanıtları" olarak tanımlanabilir (Kintanar, 1964: 24).

Vergi bilinci, son yıllarda oldukça popüler kullanıma giren bir ifadedir. Belki vergi eğitimi, vergi farkındalığı, vergi aydınlanması ya da bir vergilendirme bilgisi olarak adlandırılabilir. Vergi bilinci, dolayısıyla, vergilerin akıllıca seçilmesi ve bunları toplama yöntemleri ile ve vergi sisteminin dışındaki bir eğitim programıyla uyandırılmalıdır (Buehler, 1940:237-238).

Hastuti (2014), vergi bilincini, mükellefleri bireysel olarak kendi vergilerini hesaplamak, ödemek ve raporlamakla sorumlu tutan öz farkındalık olarak tanımlarken Torgler (2005) Mükelleflerin vergi ödeme konusundaki içsel motivasyonu şeklinde tanımlamıştır.

Yükümlülerin vergiye karşı davranışları vergiyi nasıl algıladıkları yani vergi bilincini göstermektedir. Vergi bilincinin iyi bir şekilde kavrandığı toplumda kazandığı gelirden neden fedakarlık etmesi gerektiğini bilmesi, yükümlünün vergiye karşı davranışlarının olumlu yönde değişmesine neden olacaktır (Maciejovsky ve Diğerleri, 2007: 689).

Vergi bilinci, mükelleflerin vergiyle ilgili sahip oldukları farkındalık düzeyidir. Bu farkındalık, "vergiyle ilgili normatif algı, tutum ve davranışlar" şeklinde pozitif olabileceği gibi, "vergiyle ilgili olumsuz algı, tutum ve davranışlar" şeklinde de olabilir (Demir ve Cığerci, 2016:128).

Vatandaşların kamusal mallar için ödeme yapmalarının gerekli olması, kamu maliyesi ekonomistlerinin daha eski bir kuşağının "vergi bilinci olarak adlandırdıkları şeyi oluşturmaktadır. Aslında vergilendirme bilincin "iyi" ve "kötü" biçimlerini üretmektedir. Kötü vergi bilinci kızgınlık, öfke ve vergi karşıtı hükümet karşıtı duygular uyandırır. İyi vergi bilinci, diğer taraftan, eğitim vermek, faydalar ve yükler arasındaki ilişkinin farkındalığını artırmak ve nihai olarak "sistemi iyileştirmek" için bir fırsat sunmaktadır. Vergiye aşırı duyarlı bir vatandaş, iyi vergi bilincinden ziyade kötü vergi bilinci sergiler. Bir denge oluşturmak, vergi tabanlarının karma bir karışımını kullanmanın (yani; gelir, mülk, tüketim) yanı sıra duruma özel toplama yöntemlerini de (yani; tevkifat, üçüncü taraf raporlaması, doğrudan ödeme) gerektirmektedir (Ventry, 2011;842).

Vergi bilincinin tanımlanmasında ortak bir tanım yapılamamakla birlikte ana tema mükelleflerin vergiyi algılamaları ve davranışlarını olumlu bir biçimde yansıtmalardır. Bu çerçevede doğru bir tanım yapılabilmesi için mükelleflerde oluşan vergi farkındalığından verginin ödenme ya da alınma nedeninin farkındalığı noktasına

Üniversite Öğrencilerinin Vergi Bilinç Düzeylerinin ve Fatura Duyarlılıklarının Ölçülmesi

doğru bir vurgu yapılmalıdır. Söz konusu farkındalık, bireylerin vergi mevzuatı ve mevzuatta yapılan değişiklikleri takip etmesi veya vergi uygulamaları konusunda mali bilgiye sahip olup olmamalarını ifade eder. Vergilerin ödenme sebebinin farkındalığı ise kamu hizmetlerinin finansman kaynağı olmasını göstermektedir (Buyrukoğlu ve Erasa, 2012: 121).

2. Literatür Özeti

Fiş/fatura alımına ilişkin duyarlılık ve vergi bilinci bir toplumda oluşturulması artırılması kamusal finansmanın sağlanması açısından fazlaca önem taşımaktadır. Ancak ilgili bilincin oluşturulması ve artırılmasından önce söz konusu toplumun vergiye karşı olan mevcut bilinç düzeyinin birtakım yöntemlerle ölçülmelidir. Literatürde bu düzeyin daha net anlaşılmasına yönelik çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmalarda anket yöntemi vb. yöntemlerle bireylerin fiş/fatura alımına dair duyarlılıkları ve vergi bilinç düzeyleri ölçülmeye çalışılmıştır.

Wagstaff (1965) çalışmasında Amerikan halkının temsili bir kısmına dair stopaja tabi gelir vergisi bilincinin boyutlarını ölçmeye çalışmıştır. Bu ölçümü bireylere anket uygulamak suretiyle gerçekleştirmiştir. Çalışma sonucunda yüksek gelirli sınıflar kendi vergi yüklerini küçümserken az gelirli gruplara yönelik gözlemlenen eğilimin kendi vergilerini abartmaya yönelik olduğunu belirlemek ilginçtir ki bu Cambridge formülüne karşılık gelir "Fakirlerin ödediklerinden daha fazla ödemeyi düşünmeleri gerekirken zenginler düşündüklerinden daha fazla vergi ödemelidir."

Ordeshook'un (1979) çalışması büyük ölçüde Wagstaff'ın gelir vergisi bilinci çalışmasının bir uzantısıdır ki ayrıca insanların algularını değerlendirmek amacıyla örnek bir anket uygulaması da kullanılmıştır. Anket uygulaması Amerika'nın Roseberg (Oregon), Keene (New Hampshire), ve Bennington (Vermont) eyaletlerinin her birindeki bir topluluktaki yaklaşık 175 sakine tesadüfi olarak uygulanmıştır. Netice olarak incelenen bu üç topluluk arasında emlak vergisi faturası bilincine dair önemli bir farklılık bulunamamış ve aslında bu farklılıkların değerlendirmeler ve bir vergi oranı artışı maliyetine ilişkin bilgiye yönelik ilgi ile ortaya çıktığı düşünülmüştür.

Muter vd. (1993) Manisa İli Merkez İlçede gerçek usulde gelir vergisine tabi (beyannameli) mükelleflere bir anket çalışması uygulanmıştır. Çalışmanın amacı, mükelleflerin vergileme olayı karşısındaki tutum ve davranışlarının yönü ve biçimi hakkında doğru bilgi sahibi olmaktır. Netice olarak vergi mükelleflerinin vergi bilinç

düzeylerinin yükseltilmesi gerektiği ve bunun içinde eğitim düzeyinin yükseltilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Csontos vd. (1998) çalışmalarında Macar nüfusunun vergi bilinci hakkında bir anketin sonuçlarını bildirmektedir. Devlet harcamalarına yönelik tercihlere ilişkin soruların ardından vergi türleri ve düzeylerine dair bilgi incelenmiştir. Çalışma, kamu sektörünün sağlık, emeklilik ve yüksek öğrenime katılımının şarta bağlı bir değerlendirmesini amaçlamaktadır. Çalışma sonucunda mali yanlısamların kendi kökenleri kamu harcamalarına yönelik vergi maliyeti hakkında zayıf bilgiye sahip olduğunu göstermektedir.

Ömürbek vd. (2007), yapılan çalışmada Süleyman Demirel Üniversitesi son sınıf öğrencilerinin vergi bilinç düzeylerini ölçülmeye çalışılmıştır. Anket sonuçları; frekans analizi, t testi ve Ki-kare analizlerine tabi tutulmuştur. Çalışmada şu sonuca ulaşılmıştır: Üniversite öğrencilerine göre vergi ödemeyi ya da ödememe konusundaki en önemli faktörler, sırasıyla ödenen vergilerin çok açık ve net olarak nerelerde kullanıldığının bilinmesi, daha şeffaf ve hesap verebilir devlet yönetimi, adil bir vergi yükü dağılımıdır.

Özdemir ve Ayvalı (2007), yaptıkları çalışmada vergi bilincine sahip bireylerin fiş veya fatura alma duyarlılığını etkileyen faktörlerin belirlemek amacıyla 113 maliye öğretim elemanına anket uygulamışlardır. Elde edilen verilere ordered logit ve probit tahmin modelleri uygulanmıştır. Çalışmada netice olarak fiş-fatura alma alışkanlığını yerleştirmek için sadece bilinç üzerinde değil başka bazı etkenler üzerinde de yoğunlaşmak gerektiğini göstermektedir.

Tuay ve Güvenç'in (2007), çalışmasında Türkiye'deki mükelleflerin vergiye yönelik tutumlarının incelenmesi için, 73 sorudan oluşan "Mükellef Eğilimleri Anketi" hazırlanmış ve bu anket deneyimli anketörlerce 18 ilde 6546 kişiye uygulanmıştır. Çalışma da vergiye gönüllü uyum sürecinde vergi yükümlülerinin psikolojik tutumlarının incelenmesi amaçlanmıştır. Bulgulardan ise mükelleflerin vergi sistemindeki değişiklikleri kolayca takip edemedikleri, vergiye ilişkin kanunların yeterince açık ve anlaşılır olmadığı, vergilendirme ile ilgili bilgilere ulaşmakta güçlük çektikleri ve vergi dairelerinden aldıkları hizmetten kısmen memnun olduklarına ulaşılmıştır.

Alkan (2009), Zonguldak ilinde 457 mükellefe anket uygulayarak vergi uygulamalarına ilişkin düşünce, tavır ve davranışlarının mahiyetini tespit etmeyi

Üniversite Öğrencilerinin Vergi Bilinç Düzeylerinin ve Fatura Duyarlılıklarının Ölçülmesi

amaçlamıştır. Söz konusu anket sonuçları frekans analizi ve çapraz tablolar ile yorumlanmıştır. Çalışma sonucunda mükellefler vergi bilincinin gelişmesinde devletin üzerine düşen görevin yeterince yerine getirilmediği kanaatindedirler. Vergi mevzuatının anlaşılır hale getirilmesi ve yapılan kamu harcamalarının şeffaf hale getirilmesi halinde vergi uyumunun artacağı düşünülmektedir.

Taytak (2010), çalışmasında ilköğretim II. kademe öğrencilerinin vergi bilinç düzeylerini ölçmek ve vergi bilincini etkileyen faktörlerin mahiyetini anlamak amacıyla toplam 410 öğrenciye anket uygulaması gerçekleştirmiştir. Elde edilen veriler SPSS programı aracılığı ile frekans analizine, güvenilirlik analizine ve Ki-kare analizlerine tabi tutulmuştur. Sonuç olarak öğrencilerin vergi ile kamu hizmetleri arasındaki bağı doğru şekilde algıladıkları ve vergi bilinci konusunda ilk adımın aileler tarafından gerçekleştirildiği görülmüştür.

Karaot (2010), İzmir Aliğa ilçesinde yaşayan ilköğretim öğrencilerinin vergi bilinçlerine ailesel gelir, anne baba mesleği ve ikamet yeri gibi faktörlerin etkilerini araştırmışlardır. Çalışma sonucunda ise vergi bilinci konusunda aile ve televizyondan bilgi sahibi olan öğrencilerin kararsızlığının olumlu bilince çevrilmesi amacıyla olumlu vergi bilinci çalışmaları yapılması gerektiğine vurgu yapılmıştır.

Birinci (2010), Tekirdağ İli Merkez ilçesinde tarım sektöründe faaliyet gösteren 100 kişi ile anket çalışması yapmıştır. Amaç tarım kesiminin nasıl vergilendirildiğini ilgili mevzuat ile uygulamaları dikkate alarak ortaya koymak ve çiftçilerin vergi bilinç düzeylerini ölçmek ve etkileyen faktörleri belirlemektir. Nihai olarak üreticilere göre “gelir düzeylerinin düşüklüğü” onları vergi kaçırmaya iten en önemli sebep olarak belirtilmektedir.

Yenigün (2012), literatür çalışmasıyla geliştirilen 37 soruluk anketi İstanbul ilinde 560 adet vergi mükellefine, vergi bilinci ve ahlakına yönelik düşüncelerini öğrenmek amacıyla uygulamıştır. Uzman görüşü alınan ve güvenilirlik çalışmaları yapılmış olan anketleri SPSS programı ile analiz edilmiştir. Çalışmada mükelleflerin vergi kaçakçılığı suçunun önemini farkında oldukları, yalnızca devlete değil tüm topluma zarar verdiğini bildiklerini bunun yanında vergi sisteminin adaletsiz olduğu ve diğer mükelleflere kıyasla daha fazla vergi ödediklerini düşündükleri sonucuna varılmıştır.

Zorlu (2012), Türkiye’deki ilköğretim 09-15 yaş grubu arasındaki 3-8 sınıf öğrencilerinin vergi kavramlarına ilişkin bilgilerini ve vergi bilinç düzeylerini ölçmeyi amaçlamıştır. 500 adet anket uygulanmıştır. Sonuç olarak ilköğretim öğrencilerinin

vergi bilinç düzeylerinin cinsiyet, anne ve baba öğrenim durumu, baba mesleği ve ortalama aile gelir düzeylerine göre anlamlı farklılık göstermediği; yaş, anne mesleği ve okudukları sınıflara göre ise anlamlı farklılık gösterdiğine ulaşılmıştır.

Sağlam (2013), çalışmasında Hitit Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'nden 330 öğrencinin vergi bilincini ve algısını ölçmeye yönelik bir anket uygulaması gerçekleştirmiştir. Araştırma bulguları Mann-Whitney U ve Kruskal Wallis testlerine tabi tutulmuştur. Netice olarak öğrencilerin vergi algılarının pozitif yönde olduğu ve vergi bilincine sahip oldukları saptanmıştır.

Durmuş (2015), makalesinde Aksaray Üniversitesi'nde İ.İ.B.F, Mühendislik Fakültesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Eğitim Fakültesi ve BESYO'da eğitim gören 292 üniversite öğrencisine anket uygulamıştır. Bu çalışmanın amacı üniversite öğrencilerinin vergi bilinç düzeylerinin, fiş fatura duyarlılıkları üzerine olan etkisini incelemektir. Çalışma sonucunda vergi bilinci yükselmesi devletin vergi geliri ve vergi toplama maliyetleri için olduğu gibi aynı zamanda belge istenmesi ile de kayıt dışı ekonominin önlenmesine katkı sağlanabileceği kanısına ulaşılmıştır.

Yeşilyurt (2015), vergi bilincinin vergi ahlakı üzerindeki etkisi incelenmiştir. Çalışmanın amacı, vergi derslerini yoğun olarak alan maliye bölümü öğrencileri ve dini ahlaki dersleri yoğun oranda alan ilahiyat bölümü öğrencileri arasında vergi bilinci ve vergi ahlakı yönünden farkların mukayese edilmesidir. Netice olarak ilahiyat bölümü öğrencilerinin vergi bilinci ve ahlakı ifadelerine maliye bölümü öğrencilerinden daha fazla katıldıkları gözlenmiştir.

Sarı'nın (2016), çalışmasında Türkiye'de tarım sektörünün vergilendirilmesi ve bu kesimin vergi bilinci ve vergiye uyum düzeyleri ele alınmıştır. Malatya ili Merkez ilçede kayıtlı gelir vergisi mükellefi çiftçilere, vergi bilinç ve vergi uyum düzeylerini ölçmek amacıyla 264 kişiye anket uygulaması yapılmıştır. Netice olarak Türkiye'de tarım sektöründe faaliyet gösteren bireylerin vergi bilinç düzeylerinin artırılmasının hedeflenen sonuçlar açısından önemli olduğu tespit edilmiştir.

Teyyare ve Kumbaşlı (2016), yaptıkları çalışmada Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi ve Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Maliye Bölümü 1. ve 4. sınıf öğrencilerine anket uygulaması yapılarak vergi bilinci ve vergi ahlakı düzeyi belirlenip bahsedilen kavramların gelişmesine maliye bölümü etkisinin tespiti amaçlanmıştır. Elde edilen veriler SPSS analizi yordamıyla analiz edilmiştir. Sonuç olarak maliye bölümü 4. sınıf öğrencilerinin maliye

Üniversite Öğrencilerinin Vergi Bilinç Düzeylerinin ve Fatura Duyarlılıklarının Ölçülmesi

bölümü 1. sınıf öğrencilerine kıyasla vergi bilinci ve ahlakı düzeylerinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Akkara ve Gencel (2016), yapmış oldukları çalışmada 450 adet anketi Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi öğrencileri üzerinde uygulamışlardır. Elde edilen verilere SPSS v.22,0 istatistik paket programı ile Sıklık, Ki-Kare, Mann Whitney U, Kruskal-Wallis analiz testleri yapılmıştır. Sonuç olarak vergi olgusunun tarafları olan mükellef ve devlet açısından mükelleflerin vergiye gönüllü uyumunu sağlamak ve devletin optimal düzeyde vergi geliri elde etmesi için öneriler geliştirilmiştir.

Demir ve Ciğerci (2016), yapmış oldukları çalışmada vergi bilincinin oluşumunda eğitimin rolü tespit edilmeye çalışmışlardır. Afyonkarahisar il merkezinde bulunan ilköğretim 3. ve 4. sınıf öğrencilerinin vergiyle ilgili bilgileri, vergiyi nasıl algıladıkları daha doğrusu vergi bilinç düzeyleri incelenmiştir. Çalışma sonucunda verginin doğru algılanmadığı, bazı yanlışlar olduğu ortaya çıkmıştır. Ancak aynı öğrencilere gerekli eğitimlerin verilmesi ile birlikte vergi bilinç düzeylerinde belirgin bir şekilde pozitif değişikliklerin olduğu tespit edilmiştir.

3. Materyal ve Yöntem

Çalışma sırasında birincil ve ikincil veriler kullanılmıştır. Gaziosmanpaşa Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi son sınıf öğrencilerinden sağlanan veriler birincil veri olarak ele alınmıştır. Son sınıf öğrencilerini temsil edebilecek örneklem büyüklüğü 290 olarak belirlenmiştir. Yapılacak anket sayısı toplam evrene oranlanmak suretiyle tesadüfi olarak seçilen öğrencilere anket uygulaması yüz-yüze görüşme tekniği ile gerçekleştirilmiştir. Üniversite öğrencilerinin fiş/fatura alımıyla ilgili bilinç düzeylerini ve vergi bilinçlerini ölçmek için uygulanan sırasıyla 8 ve 9 soruluk form, “kesinlikle katılmıyorum (1), katılmıyorum (2), kararsızım (3), katılıyorum (4) ve kesinlikle katılıyorum (5)” ifadelerinden oluşan ve parantez içi değerlere karşılık gelen beşli-likert türü bir ölçektir. Söz konusu çalışma da kullanılan anket formu Ömürbek vd.’nin (2007) Vergi Bilinci Üzerine Bir İnceleme: Üniversite Öğrencileri Üzerinde Yapılan Anketin Bulguları çalışmasında kullanılmıştır.

SPSS 16.0 paket programından yararlanılarak, frekans, faktör ve varyans analizi yapılmıştır. Faktör analizi sonucu, fiş/fatura alma bilinçlerinin iki alt boyuta yüklendiği vergi bilinçlerinin ise yine aynı şekilde iki alt boyuta yüklendiği tespit edilmiştir. Daha sonraki aşamada bu alt boyutların cinsiyet, ortalama gelir, bölümler, bölgeler ve ek bir işte çalışmaya göre farklılık gösterip göstermediği bağımsız

örneklem t testi ve ikiden fazla bağımsız gruplar için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ile test edilmiştir.

İngiliz istatistikçi Ronald Aylmer Fischer tarafından geliştirilmiş bir karar verme tekniği olan varyans analizi ikiden fazla örnekteki toplam değişkenliği, değişkenlik kaynaklarına bölerek bunlar arasındaki farkın önemli olup olmadığını belirleyebilmek amacıyla geliştirilmiştir. Fischer tarafından geliştirildiği için F testi de denilmektedir (Özkan, 2007:234).

Bağımsız gruplar t testi, iki bağımsız grubun ortalamalarının birbirinden farklı olup olmadığını belirlemeye yönelik bir yöntemdir. Testin yapılabilmesi noktasında karşılaştırılacak olan grupların birbirinden bağımsız olması ve söz konusu gruplardan elde edilen ölçümlerin en az eşit aralıklı ölçek düzeyinde ölçülmüş olması gerekir (Durmuş vd. , 2010: 118).

Uygulama da t-testi gruplar arası farklılıkların karşılaştırılmasında sadece iki grubun mukayesesine olanak sağlar. İkiden fazla grup olması halinde uygulanması gereken test istatistiği One-way ANOVA'dır. One-way ANOVA testi sayesinde, ANOVA testine ilaveten grupların ikili kıyasları yapılabilmekte ve eğer gruplar arası fark varsa bu farkın kaynağına ilişkin bilgi elde edilebilmektedir fakat ANOVA testinde farklılığın kaynağına dair bir şey söylenememektedir (Altunışık vd. , 2010:199-201).

4. Araştırma Bulguları

Fiş/fatura alımıyla ilgili bilincinin ve vergi bilinç düzeyinin, öğrencilerin sosyo-ekonomik ve demografik özelliklerine göre farklılık gösterip göstermediği istatistiksel olarak araştırılmıştır. Bu amaçla; Katılımcılara ilişkin özellikler Tablo 1'de verilmiştir. Katılımcıların %16,9'u maliye bölümünde iken diğer her bir bölümden katılımcıların oranı %27,6'dır. Katılımcı öğrencilerin en fazla Karadeniz bölgesinde (%40) , en az ise Ege bölgesinde (%10) İkamet eden öğrencilerden oluştuğu görülmektedir. Katılımcıların cinsiyetleri açısından kız öğrenciler (%66,9), erkek öğrencilerden (%33) 2 kat daha fazladır. Anket uygulanan öğrencilerin 20 (%6,9) tanesi bir işte çalışmaktadır. Geliri 500-1000 TL arasında olan öğrenci sayısı 130 (%44,8) ile en fazla iken 1500 TL ve üzeri gelire sahip olanlar 15 (%5,2) en az sayıdadır.

İlk olarak öğrencilerin vergi ve fiş/fatura alımına ilişkin bilinç düzeylerini tespit etmek amacıyla faktör analizi yapılmış ve faktörlerin özdeğerleri ve açıklanan

Üniversite Öğrencilerinin Vergi Bilinç Düzeylerinin ve Fatura Duyarlılıklarının Ölçülmesi

varyanslara ilişkin yüzdeler Tablo 2’de verilmiştir. Tabloda görüldüğü üzere açıklayıcı ifadeler hem fiş/fatura alımına ilişkin bilincin ölçülmesi hem de vergi bilincinin oluşumu ve etkileyen faktörlere ilişkin ifadeler ayrı ayrı ikişer faktör üzerine yüklenmiştir. Fiş/fatura alımına ait bilincin, varyansı en yüksek olan faktör özdeğeri 2,835 ve açıkladığı varyans 35,438 iken ikinci faktörün özdeğeri 1,221 ve açıkladığı varyansın 15,256 olduğu tespit edilmiştir. Vergi bilincinin, varyansı en yüksek olan faktör özdeğeri 4,501 ve açıkladığı varyans 50,016 iken ikinci faktörün özdeğeri 1,288 ve açıkladığı varyans 14,312 olarak hesaplanmıştır. Fiş/fatura alımıyla ilgili olarak bilincin ölçülmesi kısmında iki faktörün toplam açıklanan varyansı 50,695 iken vergi bilincinin oluşumu ve etkileyen faktörler kısmında açıklanan varyans 64,3282’dir.

Tablo 1: Katılımcıların Sosyo-Ekonomik ve Demografik Özellikleri

	Frekans	Yüzde
Bölümler		
İktisat	80	27,6
İşletme	80	27,6
Maliye	49	16,9
Kamu Yönetimi	81	27,9
Cinsiyet		
Kız	194	66,9
Erkek	96	33,1
Bölgeler		
Marmara	39	13,4
Ege	10	3,4
Anadolu	74	25,5
Karadeniz	116	40,0
Akdeniz	22	7,6
Doğu Anadolu	15	5,2
Güney Doğu Anadolu	14	4,8
Aylık ortalama gelir		
0-500	117	40,3
500-1000	130	44,8
1000-1500	28	9,7
1500 ve üzeri	15	5,2

Çalışma durumu

Evet	270	93,1
Hayır	20	6,9

Kline'e (1994) göre sosyal bilimler açısından yüksek açıklayıcılık yüzdesine ulaşmak zordur. Bu yüzden %40 açıklayıcılığın iyi bir oran olduğu belirtilmektedir.

Tablo 2: Faktörlerin Özdeğerleri ve Varyans Açıklama Yüzdeleri

	Temel Bileşen	Özdeğerler			Kareli Yüklerin Rotasyon Toplamları		
		Toplam	Varyansın Yüzdesi	Birikimli Yüzde	Toplam	Varyansın Yüzdesi	Birikimli Yüzde
Fiş/Fatura alımıyla ilgili olarak bilincin ölçülmesi	1	2,835	35,438	35,438	2,835	35,438	35,438
	2	1,221	15,256	50,695	1,221	15,256	50,695
Vergi bilincinin oluşumu ve etkileyen faktörler	1	4,501	50,016	50,016	4,501	50,016	50,016
	2	1,288	14,312	64,328	1,288	14,312	64,328

Fiş/fatura alımıyla ilgili olarak bilincin ölçülmesine yönelik faktör analizi sonuçları ve maddelere ilişkin tanımlayıcı istatistikler Tablo 3'te sunulmuştur. Başlangıç olarak on maddeye yapılan faktör analizi ardından 2 madde ölçekten çıkarılmış ve son durumda 8 madde kullanılmıştır. Böylelikle açıklayıcı varyans artmıştır. Yapılan faktör analizi sonucunda ölçeğin iki alt boyutlu bir yapıda olduğu belirlenmiştir. Bunlar: Fatura duyarlılığı ve çıkar çatışması şeklindedir. Araştırma da kullanılan 8 maddenin güvenilirlik dereceleri Cronbach Alpha ile ölçülmüş ve genel güvenilirliği $\alpha = 0,677$ olarak hesaplanmıştır. Güvenilirlik analizi, daha önceden belirlenmiş bir ölçek türüne göre hazırlanmış ankete verilen yanıtların tutarlılığını ölçer. Bu değer 0,70 değerinden büyük olması ölçeğin güvenilir olduğunu gösterir

Üniversite Öğrencilerinin Vergi Bilinç Düzeylerinin ve Fatura Duyarlılıklarının Ölçülmesi

(Altunışık vd. , 2015: 114). Bu çalışmada güvenilirliğin uygun olduğu söylenebilir.

Tablo 3: Tanımlayıcı İstatistikler ve Döndürülmüş Faktör Yük Değerleri

Maddeler	Ortalama	Standart Sapma	Faktör Yükleri
Fatura Duyarlılığı $\alpha=0,763$	$\mu=3,7528$		
Alınmayan her fiş/fatura devletin değil başkalarının zengin olmasını sağlar	3,6276	1,23918	,684
Alışveriş sırasında fiş/faturamı satıcı vermese bile isterim	3,8138	1,07495	,794
Vergi iadesi uygulaması olsa daha çok fiş/fatura alırım	3,8897	,97098	,711
Üniversitede okumam alışverişlerimde fiş/fatura alma alışkanlığımı olumlu yönde değiştirmiştir	3,5655	1,19580	,664
Alışverişi gerçekleştirdiğim yer (Pazar, süpermarket, bakkal vs.) fiş/fatura almamı etkiler	3,6897	1,09429	,577
Belge düzenlenmesi vergi kayıp ve kaçağını engeller	3,9310	,98540	,607
Çıkar Çatışması $\alpha=0,296$	$\mu=3,0827$		
Kişisel gelirim artması devletin vergi gelirlerinin artmasından daha önemlidir	3,3379	1,10501	,697
Fiş/fatura almak yerine satıcı ile ürün fiyatı konusunda pazarlık yaparım	2,8276	1,18435	,788

Çıkartma Yöntemi: Temel Bileşenler. Döndürme Yöntemi: Varimax

Tablo 3'te görüldüğü üzere fatura duyarlılığının faktör yükleri 0,577 ile 0,794 arasında değişirken, çıkar çatışmasının faktör yükü 0,697 ile 0,788 olarak hesaplanmıştır.

Fiş/fatura alımıyla ilgili bilincin alt boyutlarının son sınıf öğrencilerinin okudukları bölüme, yaşadıkları bölgeye, elde ettikleri gelire, cinsiyete ve herhangi bir işte çalışıp çalışmamalarına göre istatistiki olarak anlamlı oluşturup oluşturmadığı analiz edilmiş ve sonuçlar Tablo 4'te gösterilmiştir.

Tablo 4: Çeşitli Değişkenlere Göre Fiş/Fatura Alımıyla İlgili Bilincin Alt Boyutlarına İlişkin Analiz Sonuçları

	Fatura Duyarlılığı		Çıkar Çatışması	
	Ortalama	Standart Sapma	Ortalama	Standart Sapma
Bölümler				
İktisat	3,6229	,81380	3,1875	,95922
İşletme	3,7000	,70332	3,0500	,89159
Maliye	4,0884	,52935	3,0306	,78666
Kamu Yönetimi	3,7305	,76900	3,0432	,83740
Total	3,7529	,74241	3,0828	,87746
	F=4,469	P=,004	F=,527	P=,664
Bölgeler				
Marmara	3,6410	,69621	2,9872	,69289
Ege	3,9000	,86496	3,3000	1,18322
Anadolu	3,8401	,74354	3,2027	,85975
Karadeniz	3,7543	,68294	3,0474	,89680
Akdeniz	3,6970	,98888	3,0000	,89974
Doğu Anadolu	3,5778	,74766	3,1333	1,12546
Güney Doğu Anadolu	3,7619	,87636	2,9286	,78095
Total	3,7529	,74241	3,0828	,87746
	F=,538	P=,779	F=,549	P=,771
Gelir				
0-500	3,8034	,63337	3,0256	,77361
500-1000	3,7423	,78287	3,1731	,91438
1000-1500	3,7500	,87548	3,1250	1,09396
15000-15000 Üzeri	3,4556	,90076	2,6667	,79433
Total	3,7529	,74241	3,0828	,87746
	F=,992	P=,397	F=1,785	P=,150
Cinsiyet				
Kız	3,7603	,68369	3,0438	,81875

Üniversite Öğrencilerinin Vergi Bilinç Düzeylerinin ve Fatura Duyarlılıklarının Ölçülmesi

Erkek	3,7378 t=,242	,85250 p=,809	3,1615 t=-1,075	,98541 p=,283
Çalışma				
Hayır	3,7556	,74599	3,0833	,86629
Evet	3,7167 t=,226	,70938 p=,822	3,0750 t=,041	1,04220 p=,967

Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) ile öğrencilerin fiş/fatura alımıyla ilgili bilinçleri; fatura duyarlılığı ve çıkar çatışmasının, öğrenim gördükleri bölüme göre farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir. İnceleme sonucunda üniversite öğrencilerinin öğrenim gördükleri bölümlere göre fatura duyarlılıklarının, istatistiki olarak anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir (P=0,004 olup P<0,05). Farklılığın hangi bölümler arasında olduğunu belirlemek amacıyla Scheffe Testi yapılmış ve sonuç olarak anlamlı farklılıkların fatura duyarlılığı konusunda olduğu ve maliye bölümü öğrencilerinin iktisat ve işletme bölümü öğrencilerine nazaran fatura alma konusunda daha duyarlı oldukları tespit edilmiştir.

Üniversite öğrencilerinin fiş/fatura alımına yönelik bilinçlerinin, yaşadıkları bölgelere, elde ettikleri gelir düzeyine ve cinsiyet durumuna göre herhangi bir anlamlı farklılığa sahip olmadığı görülmüştür. Diğer yandan üniversite öğrencilerinin çalışma durumlarına göre fiş/fatura alımına yönelik bilinçleri incelendiğinde çıkar çatışması faktöründe anlamlı bir farklılık gözlemlenmemiştir.

Vergi bilincinin ölçülmesine yönelik faktör analizi sonuçları ve maddelere ilişkin tanımlayıcı istatistikler Tablo 5'te sunulmuştur. Başlangıç olarak on iki maddeye yapılan faktör analizi ardından 3 madde ölçekten çıkarılmış ve son durumda 9 madde kullanılmıştır. Bu nedenle açıklayıcı varyans artmıştır. Yapılan faktör analizi sonucunda ölçeğin iki alt boyutlu bir yapıda olduğu belirlenmiştir. Bunlar: vergi bilinç düzeyi ve vergi-refah bilinci şeklindedir. Araştırma da kullanılan 9 maddenin güvenilirlik dereceleri Cronbach Alpha ile ölçülmüş ve genel güvenilirliği $\alpha = 0,855$ olarak hesaplanmıştır. Daha önce de belirtildiği üzere bu değer 0,70 değerinden büyük olması, uygun olduğunu göstermektedir.

Tablo 5'te görüleceği üzere vergi bilinç düzeyinin faktör yükleri 0,640 ile 0,894 arasında ve vergi-refah bilincinin faktör yükleri 0,597 ile 0,832 arasında değişiklik göstermektedir.

Tablo 5: Tanımlayıcı İstatistikler ve Döndürülmüş Faktör Yük Değerleri

Maddeler	Ortalama	Standart Sapma	Faktör yükleri
Vergi Bilinç Düzeyi $\alpha=0,892$	$\mu=4,0776$		
Ödenen vergilerin çok açık ve net olarak nerelerde kullanıldığının bilinmesi vergi bilincinin oluşmasında önemlidir	4,1759	,98084	,883
Daha şeffaf ve hesap verilebilir devlet yönetimi vergi bilincinin oluşmasında önemlidir	4,2069	,91430	,894
Adil bir vergi reformu vergi bilincinin oluşumunun artmasını sağlar	4,1345	,88774	,849
Toplumun eğitim seviyesinin yükselmesi vergi bilincini artırır	4,0172	,98941	,695
Aile içi eğitim ve okul eğitimi vergi bilincinin oluşmasında önemlidir	4,0345	,92571	,681
Medyada sempozyum ve kongrelerde verginin bir vatandaşlık görevi olduğunun vurgulanması, vergi bilincini geliştirir	3,8966	,92803	,643
Refah-Vergi Bilinci $\alpha=0,599$	$\mu=3,5252$		
Toplumun gelir seviyesinin artması, vergi bilincinin oluşmasında önemlidir	3,6379	1,07983	,597
Fakültede aldığım eğitim vergi bilincimi olumlu yönde değiştirdi	3,7586	1,06063	,683
Devlet, vatandaşın vergi bilincini artırmak için üzerine düşeni yapmaktadır	3,1793	1,20362	,832

Çıkartma Yöntemi: Temel Bileşenler. Döndürme Yöntemi: Varimax

Vergi bilincinin alt boyutlarının son sınıf öğrencilerinin okudukları bölüme, yaşadıkları bölgeye, elde ettikleri gelire, cinsiyete ve herhangi bir işte çalışıp çalışmamalarına göre istatistiki olarak anlamlı oluşturup oluşturmadığı analiz edilmiş ve sonuçlar Tablo 6'da gösterilmiştir.

Üniversite Öğrencilerinin Vergi Bilinç Düzeylerinin ve Fatura Duyarlılıklarının Ölçülmesi

Tablo 6: Çeşitli Değişkenlere Göre Vergi Bilincinin Alt Boyutlarına İlişkin Analiz Sonuçları

	Vergi Bilinç Düzeyi		Refah-Vergi Çatışması	
	Ortalama	Standart Sapma	Ortalama	Standart Sapma
Bölümler				
İktisat	4,0021	,90026	3,4917	,90003
İşletme	3,9396	,69923	3,6125	,83933
Maliye	4,3878	,51414	3,5986	,61606
Kamu Yönetimi	4,1008	,73441	3,4280	,86800
Total	4,0776	,75612	3,5253	,83162
	F=4,053	P=,008	F=,832	P=,477
Bölgeler				
Marmara	3,9573	,67073	3,4274	,71307
Ege	3,7333	1,19205	3,5000	1,08012
Anadolu	4,1757	,75595	3,7027	,83778
Karadeniz	4,1250	,64937	3,4828	,79533
Akdeniz	3,8939	1,11572	3,3939	,94077
Doğu Anadolu	3,9889	,80786	3,3778	,98292
Güney Doğu Anadolu	4,1310	,69238	3,5952	,88847
Total	4,0776	,75612	3,5253	,83162
	F=1,057	P=,389	F=,888	P=,504
Gelir				
0-500	4,1425	,71394	3,5100	,79579
500-1000	4,0526	,75683	3,5205	,84246
1000-1500	4,1369	,74543	3,7024	,95727
15000-15000 Üzeri	3,6778	1,00488	3,3556	,79149
Total	4,0776	,75612	3,5100	,79579
	F=1,805	P=,146	F=,644	P=,587
Cinsiyet				
Kız	4,1091	,68748	3,5498	,78345
Erkek	4,0139	,87915	3,4757	,92369
	t=1,009	p=,314	t=,714	p=,476
Çalışma				
Hayır	4,0784	,75151	3,5210	,82666
Evet	4,0667	,83666	3,5833	,91687
	t=,067	p=,947	t=-,323	p=,747

Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) ile öğrencilerin vergi bilinçleri; vergi bilinç düzeyi ve vergi-refah bilinçlerinin, öğrenim gördükleri bölüme göre farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir. İnceleme sonucunda vergi bilinç düzeyinde anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($P=0,008$ olup $P<0,05$). Söz konusu anlamlı farklılığın hangi bölümler arasında gerçekleştiğini anlamak amacıyla Scheffe Testi yapılmış ve sonuç olarak anlamlı farklılığın maliye- iktisat ve maliye-işletme bölümleri arasında olduğu saptanmıştır. Yapılan inceleme ve testler sonucunda üniversite öğrencilerinin vergi bilinçlerinin alt boyutlarında öğrencilerin yaşadıkları bölge, gelir düzeyleri, cinsiyet ve çalışma durumlarına göre herhangi bir anlamlı farklılık görülmemiştir.

DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Kamusal finansman niteliğinde olması nedeniyle vergi siyasiler ve vatandaşlar esasen toplum ve kamu düzeni açısından önemli bir yere sahiptir. Bu öneme binaen üniversite öğrencilerine fiş/fatura alımıyla ilgili bilinç düzeylerini ve vergi bilinç düzeylerini ölçmeye yönelik bir anket uygulaması gerçekleştirilmiştir. Elde edilen verilerin incelenmesi sonucunda üniversite öğrencilerinin söz konusu bilinç düzeylerinin, öğrencilere ait sosyo-ekonomik özelliklerle anlamlı farklılıklara sahip olduğu tespit edilmiştir.

Üniversite öğrencilerine uygulanan anketlerin analiz edilmesi sonucunda üniversite öğrencilerinin fatura duyarlılıklarının, okudukları bölümler itibariyle anlamlı bir farklılığa sahip olduğu belirlenmiştir. Bu anlamlı farklılığın ise maliye bölümü ile iktisat bölümü ve yine maliye bölümü ile işletme bölümü arasında olduğu tespit edilmiştir. Söz konusu duyarlılığın ise maliye bölümü öğrencilerinin vergi konulara ilişkin derslerinin sayıca diğer bölümlerden fazla olmasından kaynaklandığı düşünülebilir.

Üniversite öğrencilerinin vergi bilinçleri konusunda ise aynı şekilde maliye bölümü ile iktisat bölümü arasında ve maliye bölümü ile işletme bölümü arasında vergi bilinci düzeyi olarak anlamlı bir farklılığa rastlanmıştır. Elde edilen bulgulardan hareketle maliye bölümü öğrencilerinin üniversite eğitimleri esnasında müfredatlarında bulunan vergisel içerikli derslerinin yoğun olması, maliye bölümü öğrencilerinin vergi bilinç düzeylerini artırdığı söylenebilir. Bu sebeple maliye bölümüne yönelik vergisel müfredatın diğer bölüm öğrencilerine de uygulanmasının daha fazla üniversite öğrencisinde vergi bilincinin oluşumunu sağlayacağı söylenebilir.

Üniversite Öğrencilerinin Vergi Bilinç Düzeylerinin ve Fatura Duyarlılıklarının Ölçülmesi

KAYNAKÇA

- Akkara, Ö. ve Gencel, U. (2016). Yükseköğretim Öğrencilerinin Vergiye Yönelik Algılarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Örneği. *Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi*. 8(1): 28-48.
- Altunışık, R., Coşkun, R., Bayraktaroğlu, S., Yıldırım, E. (2005). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri: SPSS Uygulamalı*. (4. baskı). Sakarya: Sakarya Kitabevi.
- Alkan, A. (2009). Vergi bilinci ve vergi uygulamaları karşısında mükellef davranışlarının tespiti: Zonguldak ili örneği. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Zonguldak: Karaelmas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Birinci, E. (2010). Tarım Kesiminin Vergilendirilmesi ve Vergi Bilinci: Tekirdağ İli Merkez İlçe Örneği. *Yüksek Lisans Tezi*. Tekirdağ: Namık Kemal Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Buehler, A. G. (1940). The Tax Sstem and Tax Consciousness. *The Bulletin of the National Tax Association*. Vol. 25, No. 8: pp. 237-246.
- Buyrukoğlu, S, Erasa, İ. (2012). Vergi Bilincinin Oluşmasında Mükellef Haklarının Yeri ve Önemi. *Vergi Dünyası Dergisi*. 375: 116-127.
- Csontos, L. , Kornai, J. ve Toth, I. G. (1998). Tax Awareness and Reform of The Welfare State: Hungarian Survey Results. *Economics of Transition*. 6: 278-312.
- Demir, İ. C. ve Ciğerci, İ. (2016). Vergi Bilincinin Oluşumunda Eğitimin Rolü: İlköğretim Öğrencileriyle Ampirik Bir Çalışma. *Yönetim ve Ekonomi: Celal Bayar Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*. 23(1): 128-143.
- Durmuş, B. , Yurtkoru, S. ve Çinko, M. (2010). *Sosyal Bilimlerde SPSS'le Veri Analizi*. İstanbul: Beta Basım
- Durmuş, M. A. (2015). Üniversite Öğrencilerinin Vergi Bilinç Düzeylerinin Fiş- Fatura Duyarlılığı ile İlişkisi: Aksaray Üniversitesinde Bir Araştırma. *Journal of Social and Humanities Sciences Research* ISSN: 2459-1149 Year:2015 Volume:5 Issue:1. 29-47.
- Hastuti, R. (201). Tax Awareness And Tax Education: A Perception Of Potential Taxpayers. *International Journal of Business, Economics and Law*, Vol. 5, Issue 1 (Dec.) ISSN 2289-1552: pp.83-91.
- Kamil, N. İ. (2015). The Effect of Taxpayer Awareness, Knowledge, Tax Penalties and Tax Authorities Services on the Tax Compliance: (Survey on the Individual Taxpayer at Jabodetabek & Bandung). *Research Journal of Finance and*

- Accounting. ISSN 2222-1697 (Paper) ISSN 2222-2847 (Online) Vol.6, No.2: pp.104-111.
- Karaot, A. (2010). İlköğretim Çağındaki Öğrencilerin Vergi Bilinç Düzeyi: İzmir İli Aliağa İlçesi Örneği. Yüksek Lisans Tezi. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kintanar, Jr. A. (1964). On The Tax Consciousness. The Philippine Review of Business and Economics. Dilmen, 2DB-ID 8626273. Vol. 1: pp.17-30.
- Maciejovsky, B. , Kirchler, E. ve Schwarzenberger, H. (2007). Misperception Of Chance and Loss Repair: On The Dynamics Of Tax Compliance. Journal of Economic Psychology. 28: 678-691.
- Muter, N. B. , Sakınç, S. ve Çelebi, A. K. (1993). Manisa İli Vergi Mükellefleri Üzerine Bir Anket Çalışması. Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Maliye Bölümü. 1-77.
- Ordeshook, P. C. (1979). Property Tax consciousness. *Public Choice* Vol. 34, No. 3/4 : pp. 285-295.
- Ömürbek, N, Çiçek, H, G ve Çiçek, S. (2007). Vergi Bilinci Üzerine Bir İnceleme: Üniversite Öğrencileri Üzerinde Yapılan Anketin Bulguları. Maliye Dergisi. 153: 102-122.
- Özdemir, A. R. ve Ayvalı, H. (2007). Vergi Bilincine Sahip Bireylerin Fiş veya Fatura Alma Duyarlılığını Etkileyen Faktörler. Maliye Dergisi. 153: 51-73.
- Özkan, Yılmaz. (2007). Uygulamalı İstatistik 2. Sakarya: Sakarya Yayıncılık.
- Sağlam, M. (2013). Vergi Algısı ve Vergi Bilinci Üzerine Bir Araştırma: İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Öğrencilerinde Vergi Algısı ve Bilinci. Sosyoekonomi Dergisi. 316-334.
- Sarı, B. (2016). Türkiye’de Tarım Kesiminde Vergi Uyumu, Vergi Bilinci ve Tarım Kesiminin Vergilendirilmesi: Malatya Merkez İlçe Örneği. Çanakkale: Onsekiz Mart Üniversitesi.
- Taytak, M. (2010). İlköğretim II. Kademe Öğrencilerinde Vergi Bilincinin Tespiti: Ampirik Bir Araştırma. Maliye Dergisi. 158: 496-513.
- Teyyare, E. ve Kumbaşlı, E. (2016). Vergi Bilinci ve Vergi Ahlakının Gelişmesinde Maliye Bölümü Eğitiminin Rolü. AİBÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. 16(4): 1-29.

Üniversite Öğrencilerinin Vergi Bilinç Düzeylerinin ve Fatura Duyarlılıklarının Ölçülmesi

- Torgler, B. (2005). Tax Morale and Direct Democracy. *European Journal of Political Economy*. Vol.21: pp.525-531.
- Tuay, E. ve Güvenç, İ. (2007). Türkiye’de Mükelleflerin Vergiye Bakışı. *Gelir İdaresi Başkanlığı Mükellef Hizmetleri Daire Başkanlığı*. 51: 16-147.
- Ventry, D. J. (2011). "Americans Don't Hate Taxes, They Hate Paying Taxes." *University of British Columbia Law Review* 44 No. 3: 835-889.
- Wagstaff, J. V. (1965). Income Tax Consciousness under Withholding. *Southern Economic Journal*, Vol. 32, No. 1, Part 1: pp. 73-80.
- Yenigün, Y. (2012). Vergi Bilinci Ve Vergi Uygulamaları Karşısında Mükelleflerin Davranışları: İstanbul Örneği. Yüksek Lisans Tezi. Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yeşilyurt, Ş. (2015). Vergi Bilincinin Vergi Ahlakı Üzerinde Etkisi: Maliye ve İlahiyat Bölümü Öğrencileri Örneği . *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 12(32): 36-56.
- Zorlu, Ö. (2012). İlköğretim çağındaki öğrencilerin vergi bilinci düzeyi ve vergi bilinci düzeyi ile ilgili örnek uygulama: Ankara İli Örneği. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

